

UNIWERSYTET
MIKOŁAJA KOPERNIKA
W TORUNIU
Wydział Sztuk Pięknych

Toruń/Warszawa, 7 sierpnia 2026 r.

prof. dr hab. Jan Wiktor Sienkiewicz
Katedra Historii Sztuki XX wieku w Europie Środkowej i na Emigracji
Uniwersytet Mikołaja Kopernika
janwikt1@umk.pl

Recenzja

pracy doktorskiej mgr. Kacpra Szewczyka
pt.

***Architektura a tożsamość. Problem wartościowania, promocji i konserwacji
zabytkowych organizmów miejskich na terenie województwa łódzkiego,***
napisanej pod kierunkiem dr. hab. Piotra Gryglewskiego, prof. UŁ
W Szkole Doktorskiej Nauk Humanistycznych Uniwersytetu Łódzkiego

Przestawiona do recenzji dysertacja doktorska mgr. Kacpra Szewczyka, wykonana w Szkole Doktorskiej Nauk Humanistycznych Uniwersytetu Łódzkiego, została przygotowana jako efekt końcowy udziału doktoranta w IV edycji programu „Doktorat wdrożeniowy”, ustanowionego komunikatem Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 29 maja 2019 roku, realizowanego na Uniwersytecie Łódzkim na podstawie umowy nr DWD/4/70/2020.

Istotą i celem doktoratu wdrożeniowego mgr. Szewczyka były badania koncentrujące się na problematyce ochrony dziedzictwa kulturowego, wybranych przez autora opracowania, małych, historycznych miast i dawnych osad miejskich w regionie łódzkim. Głównym założeniem formuły wdrożeniowej i zamysłu tematycznego *Architektura a tożsamość. Problem wartościowania, promocji i konserwacji zabytkowych organizmów miejskich na terenie województwa łódzkiego*, było przede wszystkim praktyczne przełożenie teorii historii sztuki i urbanistyki na realne działania konserwatorskie w obecnych warunkach i strukturach administracyjnych i polach kompetencyjnych/institutionalnych w Polsce.

Projekt – jako interdyscyplinarny - zrealizowany został w ścisłej, trójstronnej współpracy pomiędzy: zapewniającym zaplecze naukowe Uniwersytetem Łódzkim – z wybitnym znawcą

architektury i promotorem rozprawy dr. hab. Piotrem Gryglewskim, prof. UŁ; podmiotem wdrożeniowym - Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków w Łodzi oraz bezpośrednimi odbiorcami działań: lokalnymi samorządami miast, które zostały włączone przez autora do mapy badanych ośrodków miejskich z historyczną/zabytkową tkanką urbanistyczno-architektoniczną.

W efekcie działań praktycznych, które realizował doktorant oraz części teoretycznej, przekazanej do recenzji jako rozprawa doktorska o charakterze wdrożeniowym - powstało opracowanie solidne naukowo, oparte na bogatym materiale źródłowym i ikonograficznym (w większości z wykorzystaniem dokumentacji fotograficznej autorstwa mgr. Szewczyka), z wykorzystaniem fachowej (powiązanej bezpośrednio z tematem pracy) literatury i będącego efektem głębokiego zaangażowania autora w proces poznawania całego wachlarza zagadnień mieszczących się w tytułowych obszarach dla poszczególnych, z namysłem i skrupulatną skutecznością spenetrowanych, rozpoznanych i wybranych do analizy zabytkowych struktur miejskich leżących 9 analizowanych w kontekście mechanizmów i zjawisk konserwatorskich) w granicach obecnego województwa łódzkiego.

Przedstawiony do recenzji tekst, co chcę na wstępie recenzji zaakcentować, jest jednym z najlepszych, znanych mi opracowań, które łączą akademicką wiedzę z praktycznymi doświadczeniami z zakresu ochrony zabytków architektury (na wszystkich poziomach: od administracyjnego i prawnego – po fachowe rozwiązania, rozporządzenia formalne oraz uwarunkowania techniczne i konserwatorsko-artystyczne możliwości - nabytymi przez autora dysertacji podczas pracy zawodowej w Wojewódzkim Urzędzie Ochrony Zabytków w Łodzi.

Konstrukcja pracy

Wraz z aparatem naukowym (spisem literatury i spisem ilustracji) przedstawiona do recenzji praca doktorska (w recenzowanej wersji Word), jest opracowaniem obszernym - liczącym 417 stron; tekst zasadniczy pracy (podzielony na trzy części) z przypisami i bibliografią liczy 282 strony, zaś – po spisie ilustracji (liczącym opis 90 fotografii – z zaznaczonymi stronami ich rozmieszczenia w tekście), rozpoczyna się Część III. dysertacji, pt. *Załączniki*, w której od s. 288 do s. 417 autor zamieścił bogaty wybór dokumentacji konserwatorskich, map, planów (także z fotografiami), formularzy ankiet, dokumentów wewnętrznych dla pracowników Wojewódzkich Urzędów Ochrony Zabytków, poradników konserwatorskich, części własnych prezentacji/wystąpień publicznych, jakie mgr Kacper Szewczyk przeprowadził podczas wykładów w okresie poprzedzającym redakcję tekstu

rozprawy doktorskiej, a dotyczące tkani zabytkowej takich miast jak: Dąbrowice, Kutno i Żychlin.

Konstrukcja rozprawy jest przejrzysta, logiczna i spójna. Całość opracowania została podzielona na trzy części, poprzedzone wstępem, w którym autor opisał cel pracy, metodologię badań; omówił stan badań oraz fachową literaturę i źródła wykorzystane przy redakcji tekstu (s. 7-27). Część I. rozprawy – bardzo rozbudowana - licząca blisko 100 stron, pt. *Tło historyczne oraz prawne aspekty ochrony zabytków i charakterystyka województwa łódzkiego* (s. 29-127) ma charakter wprowadzenia teoretyczno-historycznego i jest punktem odniesienia do wdrożeniowej Części II. pt. *Projekt wdrożenia i implementacja* (s. 128-264) – która obejmuje 8 podrozdziałów. W cz. I. pt. *Tło historyczne oraz prawne aspekty ochrony zabytków i charakterystyka województwa łódzkiego*, znalazły się dwa rozdziały: R. 1. pt. *Historia ochrony zabytków ze szczególnym uwzględnieniem miast - wybrane zagadnienia*, błędnie oznaczony jako „Rozdział 2” (z powtórzonym błędem w oznakowaniu na s. 29), z podrozdziałami: 1.1 – 1.5); Rozdział 2. pt. *Województwo Łódzkie- historia oraz ukształtowanie się sieci osadniczej*, podzielony jest na podrozdziały: 2.1 – 2.7. Rozdział 2 liczy 58 stron – od s. 69 do s.127. W tych, stosunkowo obszernych, historycznych dwóch rozdziałach rozprawy, doktorant skoncentrował się nie tylko na pokazaniu czytelnikowi wybranych zagadnień z zakresu historii konserwacji zabytków w Europie i w Polsce, ale umiejętnie przedstawił najważniejsze akty doktrynalne oraz podstawowe pojęcia związanych z obowiązującymi aktualnie w Polsce przepisami w dziedzinie ochrony zabytków. W dalszej kolejności doktorant opisał procesy formowania się sieci miast województwa łódzkiego i związanych z nimi przeobrażeń: w tym zmiany administracyjne od średniowiecza do czasów współczesnych – dający tym samym tło historyczne oraz pojęciowe dla opisywanych działań wdrożeniowych. Można się spodziewać, iż praca nad tą częścią dysertacji, nie była - wbrew pozorom - łatwa, albowiem autor z istniejącej literatury opisującej kształtowanie się, interesujących go organizmów miejskich od czasów wczesnych ich lokacji po XXI wiek, musiał stworzyć jasne, syntetyczne tło historyczne – dla części II. swojego obszernego opracowania.

Stąd też, lektura części I. tekstu rozprawy doktorskiej mgr. Kacpra Szewczyka, przywodzi czytelnikowi obraz historyka sztuki „w kapeluszu” badacza dziejów byłego i obecnego Województwa Łódzkiego. Badacza, który od s. 128, wraz z początkiem części II. rozprawy doktorskiej, już bez „kapelusza historycznego”, jawi się jako praktyk i fachowiec znający się na najbardziej szczegółowych tajnikach konserwatorskiego rzemiosła, widzianych z perspektyw aktualnego systemu prawnego oraz stanu zachowania materii zabytkowej w Polsce - w rozpoczętym w ubiegłym roku II kwartale XXI wieku.

II część pracy doktorskiej pt. *Projekt wdrożenia i implementacja*, stanowi kwintesencję opracowania - albowiem zawiera szczegółowy opis wdrożenia i jego pilotażu i składa się z sześciu rozdziałów (od R. 3 do R. 8; tj. od s. 128 do s. 263). Rozdział trzeci, rozpoczynający II. część dysertacji, pt. *Wstępne koncepcje wdrożenia*, opisuje ewolucję pierwotnych koncepcji projektu; rozdział czwarty pt. *Podstawowe założenia wdrożeniowe – kontekst i ramy wyznaczające granice możliwych działań*, ukazuje skonkretyzowane w toku dalszych prac fundamentalne założenia realizowanego przez doktoranta wdrożenia. Autor przypomina, że „pomimo dyskusji toczonych przez środowiska konserwatorskie na temat pozycji wojewódzkich konserwatorów zabytków w ramach struktur administracji państwowej, niezmienny pozostaje fakt, iż ramy działania organu wyznaczają granice prawne, w szczególności Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami” (s. 131) i zaznacza, że w swoim projekcie świadomie zrezygnował „z projektowania i postulowania rozwiązań wymagających wprowadzenia zmian w przepisach prawa lub organizacji systemu ochrony zabytków, ponieważ doświadczenia praktyki administracyjnej wskazują, że procesy legislacyjne są długotrwałe i pozostają poza możliwościami oddziaływania pojedynczej jednostki organizacyjnej, a co więcej, znajdują się poza obszarem specjalizacji autora. Każda modyfikacja przepisów, związanych nie tylko z ochroną zabytków, to proces zbyt skomplikowany i wykraczający poza możliwości i założenia tego typu projektów. Z tych powodów działania wdrożeniowe zaplanowano w zakresie zarządzania wiedzą, w którym możliwe było osiągnięcie wymiernych efektów organizacyjnych przy wykorzystaniu obowiązujących procedur, dostępnych zasobów informacyjnych i możliwości organizacyjnych urzędu. Takie podejście pozwoliło na stworzenie rozwiązania możliwego do natychmiastowego zastosowania przez pracowników oraz potencjalnie łatwego do adaptacji w szerszej skali w obowiązujących realiach prawnych i metodologicznych. Z tym też był związany niezbędny proces ewaluacji zaproponowanych rozwiązań” (s. 131-132). W dalszej kolejności, od podrozdziału 4.1.1. autor opracowania opisał zagadnienia związane z konserwacją, promocją i wartościowaniem zabytków urbanistyki oraz – niezwykle ciekawą propozycję decentralizacji struktur ochrony zabytków w województwie łódzkim zgodnie z art. 96 ust. 2 i 2a ustawy o ochronie zabytków. Autor opracowania przypomina jednocześnie stan faktyczny funkcjonowania służb konserwatorskich w województwie łódzkim: „...wszystkie zadania określone w ustawie o ochronie zabytków realizowane są w województwie łódzkim na poziomie centralnym. Nie obowiązuje obecnie żadne porozumienie przekazujące część obowiązków np. miejskim lub powiatowym konserwatorom zabytków, a także od 2018 r. nie istnieją żadne delegatury w terenie. Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Łodzi składa się

z 5 wydziałów merytorycznych - Zabytków Nieruchomych (12 pracowników), Zabytków Ruchomych i Rejestru Zabytków (11 pracowników), Zabytków Archeologicznych (6 pracowników), Założeń Zieleni (5 pracowników) oraz Planowania Przestrzennego (6 pracowników), przy łącznej liczbie 40 pracowników merytorycznych” (s. 148). W podrozdziale 4.3. *Działania muszą być nastawione na jak największą efektywność przy jak najmniejszym nakładzie czasu i nie wymagać znacznego odstępstwa od podstawowych zadań pracowników*, doktorant zwraca uwagę, że „realizacja projektu pozwoliła w praktyce zweryfikować możliwości organizacyjne prowadzenia wszelkich działań wykraczających poza podstawowe zadania określone w zakresie obowiązków pracownika merytorycznego. Ponad 6-letnia praktyka wykazała, że są one bardzo małe, co wynika z ogromnego wręcz obłożenia sprawami administracyjnymi przypadającymi na jedną osobę. Obowiązki pracownika wydziału zabytków nieruchomych obejmują rozpatrywanie wniosków (prowadzenie postępowań administracyjnych, wydawanie zaleceń konserwatorskich, opinii i zaświadczeń), uczestniczenie w komisjach konserwatorskich w trakcie inwestycji, planowanie kontroli i spotkań oraz kontakty z wnioskodawcami, co w pełni zajmuje wymiar godzinowy pełnego etatu, a nierzadko przekracza ten czas. Efektem takiego stanu rzeczy jest więc nieustanne powstawanie zaległości w rozpatrywanych sprawach, co potwierdzają wyniki kontroli urzędu przeprowadzanych przez Najwyższą Izbę Kontroli w 2021 r. oraz Łódzki Urząd Wojewódzki w 2025 r.” (s. 150-151). Przywołanymi cytatami jedynie chciałem zaznaczyć, że treść tej części dysertacji oparta jest na głębokim znawstwie problematyki, będącej rezultatem oddania się doktoranta więcej niż w pełni (bo również poza normowane godziny pracy) pracy specjalistycznej w WUOZ w Łodzi (okres przed redakcją rozprawy doktorskiej).

W rozdziale piątym pt. *Źródła informacji o zabytkach* - omówione zostały przez autora doktoratu źródła informacji o zabytkach, w tym sposoby przekazywania wiedzy w sieci przez urzędy ochrony zabytków w Polsce oraz rodzaje dokumentacji konserwatorskiej. Autor podkreśla znaczenie działalności Narodowego Instytutu Dziedzictwa ukierunkowanej na udostępnianie wiedzy o zasobie zabytkowym zarówno pracownikom służb konserwatorskich, jak i szerokiemu gronu odbiorców w celach popularyzatorskich. M.in. mgr Szewczyk podaje, iż „na portalu internetowym zabytek.pl każdy zainteresowany może znaleźć opisy i fotografie zabytków wpisanych do rejestru zabytków i wojewódzkich ewidencji zabytków na terenie całego kraju, z podziałem na kategorie oraz lokalizację obiektów” (s. 156-157). Pojawiły się w tym rozdziale także informacje o materiałach edukacyjnych na stronach internetowych Wojewódzkich Urzędów Ochrony Zabytków w Polsce (z opisem tychże urzędów w poszczególnych miastach) oraz informacje o zasobie zabytków w województwie łódzkim, które

uświadamiają czytelnikowi skalę potrzeb i zakres działań WUOZ. Autor podaje, iż „w roku 2024 na terenie województwa łódzkiego zaewidencjonowano na poziomie wojewódzkim 7549 zabytków nieruchomych. Zbiór ten obejmuje zabytki wpisane do rejestru zabytków, w tym układy urbanistyczne, ruralistyczne, parki inne zabytki o charakterze obszarowym oraz częściowo pokrywa się z gminnymi ewidencjami zabytków, które muszą uwzględniać zabytki ujęte w WEZ, ale mogą obejmować również zabytki w niej nie uwzględnione. [jak podkreśla – przyp. JWS] trudno jest oszacować rzeczywistą liczbę wszystkich obiektów o statusie zabytku na terenie województwa, gdyż nie są dostępne sumaryczne dane obejmujące wszystkie gminy. W roku 2023 r. liczba zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków wynosiła 2815, co stanowi wzrost o 99 wpisów w stosunku do roku 2016. Najwięcej zabytków objętych najwyższą formą ochrony konserwatorskiej znajduje się w miastach: Łodzi (612), Łowiczu (110) i Piotrkowie Trybunalskim (103), a 1,1% łącznej sumy wpisów w województwie stanowią historyczne układy urbanistyczne i ruralistyczne. Do rejestru zabytków w województwie łódzkim (nie uwzględniając Łodzi) wpisano do tej pory 23 historyczne układy urbanistyczne w 20 miastach, m.in. takich jak: Brzeziny; Łowicz, Opoczno, Rawa Mazowiecka, Skierniewice, Biała Rawska, Białaczów, Piotrków Trybunalski, Przedbórz, Wieruszów, Aleksandrów Łódzki, Kutno i Zgierz” (s. 162-163). Ważnym podkreślenia jest również podrozdział 5.3.1. w którym doktorant opisuje/omawia przydatność rodzajów dokumentacji konserwatorskiej w procesie ochrony zabytkowych układów urbanistycznych.

W rozdziale szóstym pt. *Badania ankietowe środowiska pracowników wojewódzkich urzędów ochrony zabytków* – autor przeanalizował wyniki badań ankietowych środowiska pracowników urzędów konserwatorskich w Polsce i województwie łódzkim. Opisał metodę badań, strukturę ankiet dla pracowników WUOZ, dalej szczegółowo omówił wyniki ankiet dla pracowników WUOZ spoza województwa łódzkiego. Ankieta zawierała 17 bardzo szczegółowych pytań; otrzymane odpowiedzi doktorat szczegółowo przeanalizował pokazując je w graficznych wykresach i tabelach, z podsumowaniem, że „całość odpowiedzi wskazuje, że poprawa skuteczności ochrony dziedzictwa urbanistycznego wymaga równoległych działań w kilku obszarach: rozwoju narzędzi cyfrowych, zwiększenia dostępności i jakości opracowań analitycznych, wzmocnienia kompetencji kadrowych oraz lepszego dostosowania metod ochrony do lokalnych uwarunkowań. Respondenci jednoznacznie akcentują [podkreśla Szewczyk – przyp. JWS] potrzebę systemowego, ale uwzględniającego lokalne uwarunkowania podejścia do zarządzania wiedzą o miastach historycznych, co bezpośrednio koresponduje z założeniami podejmowanego w pracy doktorskiej kierunku badawczego” (s. 192). W końcowej zaś konkluzji autor napisał, iż „z perspektywy celów projektu

wdrożeniowego wyniki ankiety mają znaczenie zasadnicze. Ujawniają bowiem, że problem ochrony miast historycznych nie polega wyłącznie na niedostatku przepisów czy instrumentów prawnych, ale w dużej mierze na ograniczonej dostępności uporządkowanej, użytecznej i dobrze promowanej wiedzy. Opracowanie metod wymiany i promowania źródeł wiedzy o miastach historycznych odpowiada zatem na realną potrzebę środowiska zawodowego. Ankieta pokazuje, że taka potrzeba nie jest abstrakcyjna, lecz wyrasta bezpośrednio z codziennej praktyki konserwatorskiej” (s. 193).

W obszernym (s. 213-238) siódmym rozdziale pt. *Pilotaż*, autor umieścił podrozdziały: 7.1. *Rozpoznanie zasobu historycznych układów urbanistycznych*; 7.1.1. *Badania terenowe i wyjazdy*; 7.1.2. *Kryteria doboru miejscowości i metoda badań*; 7.1.3. *Kryteria wartościowania* i 7.1.4. *Wybór miejscowości do objęcia pilotażem*. Z terenów powiatów kutnowskiego i łowickiego doktorant wytypował najodpowiedniejsze miejscowości do przeprowadzenia prób wdrożenia: Łowicz, Kiernozia, Bielawy i Sobota w powiecie łowickim oraz Kutno, Żychlin, Krośniewice oraz Dąbrowice w powiecie kutnowskim. Mgr Szewczyk dokonał też prezentacji przygotowania, przebiegu i efektów spotkania z mieszkańcami miasta Dąbrowice, które odbyło się w 2025 roku. Rozdział ósmy pt. *Wdrożenie – Przewodnik konserwatorski dla miasta historycznego oraz dokument dla pracowników WUOZ* – to opis namacalnego efektu/rezultatu badań autora, o którym doktorant pisze: „Wdrożenie projektu badawczego zostało oparte na przygotowaniu dwóch komplementarnych typów narzędzi: *przewodników konserwatorskich* skierowanych do klientów Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Łodzi oraz materiałów roboczych przeznaczonych dla pracowników urzędu. Opracowania te stanowiły (stanowią) praktyczną odpowiedź na problemy zidentyfikowane zarówno w ankietach przeprowadzonych wśród pracowników WUOZ, jak i w analizie funkcjonowania ochrony zabytkowych układów urbanistycznych na terenie województwa łódzkiego. Ze względu na dużą objętość opracowane materiały znajdują się w aneksie zlokalizowanym po zasadniczej części pracy” (s. 243).

Całość dysertacji doktorskiej zamknięta została prezentacją osiągnięć i opisem wniosków wynikających ze zrealizowanego projektu oraz kończącą recenzowane opracowanie naukowe konkluzją/podsumowaniem, w którym w syntetyczny, klarowny sposób autor – przywołując konsekwencje przemian ustrojowych w Polsce po 1989 roku i idące za nią zmiany w myśleniu o celach i narzędziach we współczesnych mechanizmach ochrony zabytków (jakże różnych, od tych w okresie PRL-u) raz jeszcze podkreślił rolę i zasady funkcjonowania służb konserwatorskich w państwie prawa (w odrodzonej po upadku muru berlińskiego demokracji); odniósł się do poszukiwań (w trakcie realizowanego projektu wdrożeniowego) przestrzeni

pozwalającej na wymianę wiedzy o zabytkach pomiędzy społecznościami miast a urzędami wojewódzkich konserwatorów zabytków – a dalej: pomiędzy urzędem a obywatelem i ostatecznie zaakcentował rolę działań edukacyjnych i informacyjnych w rozbudzaniu w społeczeństwie poczucia świadomości o wartości zabytkowej materii w tkance architektonicznej ich miejsca/miejscowości/miasta zamieszkania.

Główne merytoryczne osiągnięcia projektu wdrożeniowego i dysertacji

Praca doktorska mgr Kacpra Szewczyka jest modelowym przykładem rozprawy teoretycznej powstałej dzięki wachlarzowi działań pilotażowych, ukierunkowanych na konkretne wyzwania współczesnej ochrony zabytków – w odniesieniu do wyznaczonego (jako teren badawczy) obszaru i tkanki urbanistycznej wybranych miast z terenu województwa łódzkiego. Określając/ograniczając jednocześnie (do wybranych miast) teren badawczy i projekt wdrożeniowy, mgr Szewczyk skorzystał ze swojego wcześniejszego zawodowego rozeznania województwa łódzkiego w przedmiotowym zakresie – które charakteryzuje się bardzo zróżnicowanym krajobrazem urbanistycznym, ukształtowanym jeszcze w okresie zaborów.

Na terenie obecnego województwa łódzkiego znajdują się zarówno dynamicznie rozwijające się w XIX wieku miasta przemysłowe (z Łodzią na czele), posiadające specyficzne dziedzictwo postindustrialne, jak i prowincjonalne miasta/miasteczka o znacznie starszej od Łodzi, wielowiekowej historii (wiele z nich prawa miejskie otrzymało kilka wieków wcześniej od Łodzi), których tkanka zabytkowa wymaga indywidualnych, dobrze rozpoznanych i opisanych strategii ochronnych i promocyjnych. Stąd też uzyskany materiał - na bazie doświadczeń i badań (całkowicie autorskich i zasadniczo pionierskich) mgr. Kacpra Szewczyka, stał się podstawą recenzowanej pracy naukowej będącej rodzajem pomostu łączącego humanistyczną refleksję nad historią architektury z nowoczesnym, praktycznym zarządzaniem przestrzenią zurbanizowaną regionu łódzkiego.

Jej owocem są *Poradniki/Przewodniki konserwatorskie* dla wybranych miast historycznych w województwie łódzkim, skonstruowane w formie dedykowanych wytycznych i dobrych praktyk dla właścicieli nieruchomości oraz urzędników (patrz: autorstwa Szewczyka, wydany przez WUOZ w Łodzi *Poradnik konserwatorski dla Dąbrowic*: https://www.wuoz-lodz.pl/Poradniki_konserwatorskie,190, dostęp 6 sierpnia 2026).

Szerszym celem opracowania mgr Szewczyka było – a rozprawą doktorską autor to wyśmienicie zamknął/przedstawił: przekazanie takich narzędzi/takiego opracowania

merytorycznego dotyczącego historycznych układów urbanistycznych, które stanowić będzie źródło informacji o sposobach uzyskania pomocy (przede wszystkim dla indywidualnych „inwestorów” i prywatnym właścicielom obiektów zabytkowych) - w sprawnym załatwianiu spraw związanych z zabytkami w urzędach konserwatorskich, jak i poszerzających wiedzę na temat tkanki zabytkowej konkretnych miast w województwie łódzkim.

Stąd też uzyskane wyniki i opublikowane przez doktoranta materiały skierowane są przede wszystkim do mieszkańców miast z województwa łódzkiego (ale z możliwością nałożenia „schematu” wypracowanego przez autora – w odniesieniu do każdego organizmu miejskiego w Polsce, posiadającego tkankę zabytkową). Materiały te mogą okazać się atrakcyjna również dla osób zajmujących się zawodowo polskim dziedzictwem kulturowym i architektonicznym. *Przewodniki konserwatorskie/Poradniki konserwatorskie* autorstwa mgr. Kacpra Szewczyka zawierają liczne odnośniki do najbardziej przydatnych stron internetowych i źródeł wiedzy o zabytkach, z których korzystają również pracownicy Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Łodzi, w którym to urzędzie, jako specjalista, autor przez lata nabył wiedzy praktycznej.

Doktorant, korzystając ze swojego praktycznego doświadczenia, miał – przed przystąpieniem do realizacji naukowego projektu wdrożeniowego - jasno określoną wizję i założone cele zaprojektowanego zadania wdrożeniowego, które wyznaczały wektory nacelowane na kierunki docierania do odbiorców – nie tylko z informacją o zabytkach, ale też z wykładnią łagodzenia/lub rozwiązywania szeregu problemów, jakie niesie ze sobą współczesność w odniesieniu do tkanki zabytkowej w zakresie architektury. Mgr Kacper Szewczyk uwzględnił w swoim opracowaniu kilka ważnych komponentów: w tym między innymi: *partycypację społeczną* i *konflikty funkcjonalne (konstruktywne)* - spory w grupie lub organizacji, które przynoszą pozytywne skutki, wpływają na jakość pracy i pomagają znaleźć lepsze rozwiązania – pobudzając kreatywność i wspierając rozwój, nie niszcząc przy tym dobrych relacji między ludźmi. W obszarze *partycypacji społecznej*, mgr Szewczyk zorganizował wiele spotkań konsultacyjnych i edukacyjnych z władzami i mieszkańcami poszczególnych miast/gmin (z samorządami), między innymi w Dąbrowicach i Białej Rawskiej. Spotkania te (opisane też i udokumentowane w pracy) znacznie wpłynęły (i pokazują mechanizm) na budowanie świadomości lokalnego dziedzictwa architektury historycznej.

Ważnym też komponentem, który stanowi o wysokiej wartości opracowania, są ciekawe ustalenia/wyniki jakie autor opracowania otrzymał w rezultacie analizy zderzenia tkanki (tkanek) miejskiej ze współczesnymi wyzwaniami i wymogami dyktowanymi przez rozwój cywilizacji, w tym między innymi związanymi z problemami transportu

samochodowego, a szczególnie wpisaniu (lub wyeliminowaniu z tkanki urbanistycznej/historycznej) parkowania samochodów w centrach zabytkowych organizmów miejskich.

Pragnę podkreślić, iż przedstawione do recenzji opracowanie – jako wdrożeniowe, co szczególnie należy podkreślić, ma *wymiar praktyczny*. Autor, na bazie twardych danych, uzyskanych między innymi z ankiet, rozpoznania i niezwykle pieczołowicie zgromadzonej i przeanalizowanej dokumentacji (różnogatunkowej) – przedstawił gotowe narzędzia, wytyczne i schematy/systemy eksperckie, które mogą być bezpośrednio zaimplementowane przez konkretne samorządy terytorialne na terenie całej Polski, szczególnie przez poszczególnych Wojewódzkich Konserwatorów Zabytków - do zarządzania przestrzenią historyczną. Ponadto, co również warto jest zaakcentowania, doktorant w swoim opracowaniu silnie akcentuje potrzebę *wartościowania*: określania/opisu unikalnych (i unikatowych w wielu wypadkach) cech architektonicznych i przestrzennych poszczególnych organizmów/układów urbanistycznych/tkanek miejskich, które budują tożsamość lokalną małych miast w regionie łódzkim.

Ostatecznie, wszystkie te elementy, co również zauważa i akcentuje mgr Kacper Szewczyk, składają się na możliwość, a raczej konieczność *promocji* – czyli, mądrego, zrównoważonego (z uwzględnieniem przede wszystkim interesu mieszkańców tych organizmów miejskich) - wykorzystania dziedzictwa kulturowego jako narzędzia rozwoju turystycznego i gospodarczego małych ojczyzn.

(Drobne) spostrzeżenia (dostrzeżenia) redakcyjne

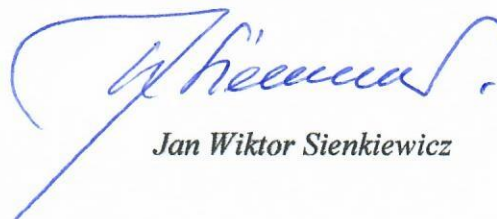
Tekst rozprawy napisany jest bardzo dobrą polszczyzną. Narracja jest przejrzysta i logiczna. Nieliczne redakcyjne „chochliki” są raczej natury technicznej. Kilka przykładów: s. 21, jest: „takiej jak” – winno być: „takie jak” (2-gi wers od dołu); na s. 30. Znajduje się wyrwane z kontekstu (nie mające powiązania w narracji) zdanie: „Okres upadku zachodniego Cesarstwa Rzymskiego” (8-9 wers od góry); s. 40. jest: „na terenie polski”; winno być: „na terenie Polski” (5-ty wers od góry); s. 106. jest: „o północy drogi do Zgierza”, winno być: „od północy drogi do Zgierza” (11-ty wiersz od góry). To nieliczne literówki i pomyłki redakcyjne/techniczne, które na etapie przygotowywania rozprawy do druku, w redaktorskiej korekcie zostaną z całą pewnością „wylapane”.

Konkluzja końcowa

Mgr Kacper Szewczyk, zaprezentował się, przedstawioną do recenzji pracą doktorską, jako badacz dojrzały, głęboko osadzony w obszarach tematycznych związanych z ochroną historycznego dziedzictwa architektonicznego (w tym – szeroko rozumianego dziedzictwa kulturowego) w Polsce; ze szczególnym rozpoznaniem zabytków oraz miejskich zespołów zabytkowych na terenie województwa łódzkiego.

Stwierdzam, że przedstawiony do recenzji tekst pt. *Architektura a tożsamość. Problem wartościowania, promocji i konserwacji zabytkowych organizmów miejskich na terenie województwa łódzkiego*, napisany przez mgr. Kacpra Szewczyka, w Szkole Doktorskiej Nauk Humanistycznych na Wydziale Filozoficzno-Historycznym Uniwersytetu Łódzkiego pod kierunkiem dr. hab. Piotra Gryglewskiego, prof. UŁ, spełnia wszystkie warunki określone w Ustawie z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t.j. Dz. U. z 2024 poz. 1571 ze zm.).

Wnioskuje o przyjęcie przez Komisję Uniwersytetu Łódzkiego do spraw stopni naukowych w dyscyplinach etnologia i antropologia kulturowa, nauki o kulturze i religii oraz nauki o sztuce, przedstawionej pracy jako rozprawy doktorskiej i dopuszczenie autora do jej publicznej obrony. Uważam też, że w niezmienionej formie (z naniesieniem technicznych korekt redakcyjnych), tekst opracowania z przygotowanym przez doktoranta bogatym materiałem dokumentacyjnym (w tym z wykresami i graficznymi zestawieniami wyników ankiet) oraz bogatym zestawem ikonografii w postaci fotografii – powinien być opublikowany drukiem w formie książki w wydawnictwie naukowym.

Jan Wiktor Sienkiewicz